

การสร้างสรรค์จิตรกรรมทิวทัศน์ร่วมสมัย การตีความ
สุนทรียภาพและพลังแห่งความเคลื่อนไหว ณ ทุ่งนา
บ้านวังเบน

CREATIVE CONTEMPORARY LANDSCAPE PAINTING:
AN INTERPRETATION OF AESTHETICS AND DYNAMIC
MOVEMENT AT BAN WANG BEN RICE FIELDS VIA
IMPASTO TECHNIQUE

ณัฐศักดิ์ พลศรี

NUTHASAK POLSRI

E-mail: nuthasak88@gmail.com

อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

Lecturer in Medical and Science Media Division, Creative Media, School of Architecture and
Design (SoA+D) King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand.

วันที่รับบทความ: 6 มีนาคม 2569 วันที่แก้ไขเสร็จ: 3 มิถุนายน 2569 วันที่ตอบรับ: 8 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยสร้างสรรค์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบททางกายภาพและสุนทรียศาสตร์ของทัศนียภาพบ้านวังเบน อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตร 2) สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมทิวทัศน์ที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกประทับใจผ่านเทคนิคการปาดสีหนา (Impasto) โดยได้รับแรงบันดาลใจจากลัทธิโพสท์-อิมเพรสชันนิสม์ (Post-Impressionism) และแนวคิดของ สิงขร ภักดี (2559) กระบวนการวิจัยเน้นการแปลงค่าความงามจาก "ความจริงทางตา" (Visual Reality) ที่เป็นหุ่นาเขียวขจีและหุบเขาสลับซับซ้อน ให้กลายเป็น "ความจริงทางอารมณ์" (Emotional Reality) ผ่านภาษาทางทัศนศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า การใช้สัดส่วนของพื้นที่ฉากหลังและท้องฟ้าที่สัมพันธ์กัน การใช้จุดและแต้มสี (Spots of Color) เพื่อสร้างรูปทรง และการกำหนดเส้นนำสายตาที่เกิดจากรอยแปรงที่รุนแรง สามารถสร้าง "พลังความเคลื่อนไหว" ที่สะท้อนถึงกระแสและความเ็นสบายของพื้นที่ได้ดียิ่งกว่าการวาดแบบเหมือนจริง ผลงานชุดนี้จึงเป็นประจักษ์พยานของการเดินทางภายในจิตใจ ที่เปลี่ยนความทรงจำอันยาวนานให้กลายเป็นสสารที่จับต้องได้บนผืนผ้าใบ

คำสำคัญ: จิตรกรรมทิวทัศน์, เทคนิคอิมพาสโต, ความประทับใจ

ABSTRACT

This creative research aimed to: (1) study the physical and aesthetic context of the landscape of Ban Wang Ben, Thong Saen Khan District, Uttaradit Province; and (2) create a series of landscape paintings that convey impressions and emotions through the Impasto technique, inspired by Post-Impressionism and the artistic concepts of Singkhon Phakdee (2016). The research process focused on transforming aesthetic values from visual reality—represented by lush green rice fields and complex mountainous terrain—into emotional reality through the language of visual art. The findings revealed that the balanced proportion between

background space and sky, the use of spots of color to construct forms, and the establishment of directional movement through vigorous brushstrokes effectively generated a sense of dynamic energy. This approach was found to communicate the movement of the wind and the refreshing atmosphere of the landscape more effectively than realistic representation. The resulting body of work serves as a testament to an inner journey, transforming long-held memories into tangible material forms upon the canvas.

Keywords: Landscape Painting, Impasto Technique, Impression

บทนำ

ในบริบทของสังคมร่วมสมัยที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความเร่งรีบของการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมแห่งการแข่งขัน (Hustle Culture) มนุษย์จำนวนมากเริ่มเผชิญกับสถานะของการ “ตัดขาด” (Disconnection) จากธรรมชาติและสภาพแวดล้อมรอบตัว การดำรงชีวิตภายใต้ระบบเมืองและวิถีชีวิตสมัยใหม่ส่งผลให้ผู้คนลดโอกาสในการสัมผัสกับความสงบ ความงาม และจังหวะของธรรมชาติ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อสถานะทางอารมณ์และจิตใจ ดังนั้น การหวนกลับไปสู่ธรรมชาติจึงมิได้เป็นเพียงกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนทางกายภาพ หากยังเป็นกระบวนการเยียวยาจิตวิญญาณ (Spiritual Healing) ที่ช่วยฟื้นฟูสมดุลทางความรู้สึกและจิตสำนึกของมนุษย์อีกด้วย

ธรรมชาติในมิติของศิลปะมิได้เป็นเพียงวัตถุที่รอการบันทึกหรือจำลองภาพตามความเป็นจริงเท่านั้น หากแต่เป็นแหล่งกำเนิดของอารมณ์ ความรู้สึก และแรงบันดาลใจที่มีความลึกซึ้งต่อการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปินสามารถรับรู้คุณค่าทางสุนทรียภาพผ่านแสง สี บรรยากาศ และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติในแต่ละช่วงเวลา จนเกิดเป็น “ความประทับใจ” (Impression) ที่ส่งผลต่อจินตนาการและการถ่ายทอดทางศิลปะ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดด้านสุนทรียศาสตร์ของ วิรุณ ตั้งเจริญ ที่กล่าวว่า ศิลปะเป็นกระบวนการเชื่อมโยงประสบการณ์ภายในของมนุษย์เข้ากับโลกภายนอกผ่านความรู้สึกและการรับรู้ทางสุนทรียะ รวมถึงแนวคิดของ สุชาติ เถาทอง ที่อธิบายว่าศิลปะมีความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ในฐานะเครื่องสะท้อนอารมณ์

ความคิด และคุณค่าทางจิตใจ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2545; สุชาติ เถาทอง, 2536)นอกจากนี้ ชลุด นิยมเสมอ (2534) ได้อธิบายว่า องค์ประกอบศิลป์ เช่น เส้น สี น้ำหนัก พื้นผิว และจังหวะ เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความรู้สึกและการรับรู้ทางอารมณ์ของผู้ชม ขณะที่ Itten (1970) ได้กล่าวถึงบทบาทของสีในฐานะองค์ประกอบที่ส่งผลต่ออารมณ์และพลังทางจิตวิทยา ส่วน Arnheim (1974) มองว่าการรับรู้ทางศิลปะเกิดจากกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างการมองเห็นและจิตสำนึก ซึ่งทำให้ธรรมชาติกลายเป็นประสบการณ์ทางอารมณ์มากกว่าการมองเห็นเพียงรูปทรงภายนอก

จากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัยที่ได้เดินทางไปเยือน “บ้านวังเบน” ตำบลบ่อทอง อำเภอกงแสนขัน จังหวัดอุดรดิตร ้อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า 8 ปี (พ.ศ. 2560–2568) เพื่อเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ การเดินทางซ้ำในเส้นทางเดิมได้ก่อให้เกิดการซึมซับสุนทรียภาพของพื้นที่อย่างค่อยเป็นค่อยไป จนเกิดเป็นความผูกพันระหว่าง “มนุษย์” กับ “สถานที่” (Place Attachment) ความสัมพันธ์ดังกล่าวมิได้เกิดจากการมองเห็นเพียงชั่วคราว แต่เกิดจากประสบการณ์ร่วมระหว่างชีวิต ความทรงจำ และบรรยากาศของพื้นที่ที่สั่งสมผ่านกาลเวลา

บ้านวังเบนมีลักษณะภูมิประเทศที่โดดเด่น รายล้อมด้วยทิวเขาสลับซับซ้อน หุ่นากกว้างใหญ่ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ ความเขียวขจีของพืชพรรณแสงแดดที่เปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา และบรรยากาศอันเงียบสงบของชุมชน ได้สร้างความประทับใจทางสายตาและความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง ภาพของต้นข้าวที่พลิ้วไหวตามแรงลม สีสนของท้องฟ้า และมิติของแสงธรรมชาติในแต่ละช่วงเวลา ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมทิวทัศน์

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำประสบการณ์ ความรู้สึก และความประทับใจที่ได้รับจากธรรมชาติของบ้านวังเบน มาถ่ายทอดผ่านกระบวนการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมแนวอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) ซึ่งเป็นรูปแบบศิลปะที่เน้นการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก และการรับรู้ต่อแสง สี และบรรยากาศในขณะหนึ่ง มากกว่าการถ่ายทอดรายละเอียดตามความจริงแบบเหมือนจริง ทั้งนี้ สิงขร ภักดิ (2559) ได้อธิบายว่า จิตรกรรมแนวอิมเพรสชันนิสม์ให้ความสำคัญกับการบันทึกความรู้สึกเฉพาะขณะผ่านเทคนิคการใช้สีและฝีแปรงที่มีชีวิตชีวา สอดคล้องกับแนวคิดของ Gombrich (1995) และ Rewald (1978) ที่กล่าวถึงพัฒนาการของศิลปะสมัยใหม่ซึ่งเปิดโอกาสให้ศิลปินแสดงอารมณ์และการรับรู้ส่วนบุคคลผ่านทัศนศิลป์มากขึ้น

ดังนั้น งานวิจัยสร้างสรรค์นี้จึงมุ่งศึกษาและถ่ายทอดความงามของธรรมชาติผ่านมุมมองและประสบการณ์เฉพาะตนของผู้วิจัย โดยอาศัยแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ องค์ประกอบศิลป์ และเทคนิคจิตรกรรมแนวมิมเพรสชันนิสม์เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อสะท้อนคุณค่าของธรรมชาติในฐานะแหล่งเยียวยาจิตใจและพื้นที่แห่งความทรงจำ อีกทั้งยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ทางศิลปกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ ชีวิต และอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ในบริบทสังคมร่วมสมัย

อย่างไรก็ตาม การถ่ายทอดความรู้สึกนามธรรม เช่น “ความเียนสบาย” “ความสดชื่น” หรือ “ความมีชีวิตชีวา” ผ่านภาพจิตรกรรม หากใช้เพียงการวาดแบบเหมือนจริง (Realistic) อาจสะท้อนได้เพียงรูปลักษณ์ภายนอกของธรรมชาติ แต่ไม่สามารถสื่อพลังทางอารมณ์และบรรยากาศภายในได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการแสดงออกทางอารมณ์ (Expression) และการใช้พื้นผิววัสดุ (Texture) เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกและประสบการณ์ที่ได้รับจากธรรมชาติออกมาอย่างมีชีวิตชีวา การแสดงออกทางอารมณ์เป็นแนวคิดสำคัญของศิลปะสมัยใหม่ โดยเฉพาะจิตรกรรมแนวมิมเพรสชันนิสม์ ที่เน้นการถ่ายทอดความรู้สึกต่อแสง สี และบรรยากาศ มากกว่าความถูกต้องของรูปทรง (Gombrich, 1995; Rewald, 1978) ขณะที่พื้นผิววัสดุและร่องรอยฝีแปรงช่วยสร้างจังหวะ ความเคลื่อนไหว และพลังทางอารมณ์ให้แก่ผลงาน ซึ่ง ชลูด นิ่มเสมอ (2534) กล่าวว่า พื้นผิวเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างคุณค่าทางสุนทรียภาพและความรู้สึกแก่ผู้ชม

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ได้สัมผัสธรรมชาติของบ้านวังเบนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความประทับใจต่อบรรยากาศ ความสงบ และความมีชีวิตของธรรมชาติ ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดด้านการแสดงออกทางอารมณ์และการใช้พื้นผิววัสดุมาใช้ในการสร้างสรรค์จิตรกรรมทิวทัศน์ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึก ความทรงจำ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติผ่านผลงานศิลปะร่วมสมัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะเด่นทางทัศนียภาพของบ้านวังเบน จ.อุตรดิตถ์

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะเด่นทางทัศนียภาพและบริบทสุนทรียศาสตร์ของบ้านวังเบน จ.อุดรดิตถ์ เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นต้นแบบ (Prototype) ในการสร้างสรรคงานจิตรกรรม
3. เพื่อสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมเทคนิคอิมพาสโต (Impasto) ที่ถ่ายทอดความประทับใจและความทรงจำตลอด 8 ปีที่มีต่อพื้นที่บ้านวังเบน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นการถ่ายทอดทิวทัศน์ หุ่นา และภูเขา ของบ้านวังเบน อ.ทองแสนขัน จ.อุดรดิตถ์
2. ขอบเขตด้านเทคนิค จิตรกรรมสีอะคริลิกบนผ้าใบ ด้วยเทคนิคการใช้เกรียงและพู่กันปาดสีหนา (Impasto)
3. ขอบเขตด้านเวลา ถ่ายทอดบรรยากาศและความประทับใจที่สั่งสมมาตลอดระยะเวลา 8 ปี (พ.ศ. 2560- 2568)

การทบทวนวรรณกรรม

1. สุนทรียศาสตร์แห่งความประทับใจและทิวทัศน์ (Aesthetics of Impression and Landscape)

สุนทรียศาสตร์แห่งความประทับใจและทิวทัศน์ (Aesthetics of Impression and Landscape) ศิลปะภาพทิวทัศน์ (Landscape Art) ไม่ใช่เพียงการบันทึกสภาพภูมิศาสตร์ แต่คือการ "ตีความ" (Interpretation) โลกภายนอกผ่านสายตาภายในของศิลปิน การถ่ายทอดบรรยากาศในสถานที่ต่างๆ เป็นการสัมผัสจากการมองในช่วงเวลานั้นๆ (Moment in time) ผสมผสานกับความทรงจำ (Memory) ที่สั่งสมมา สำหรับงานวิจัยนี้ "ความประทับใจ" ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่ความสวยงามทางสายตา แต่รวมถึง "ผัสสะ" (Senses) อื่นๆ เช่น อุณหภูมิ เสียงลม และกลิ่นของดิน ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ตลอด 8 ปี ณ บ้านวังเบน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง "Einfühlung" หรือ Empathy ในทางสุนทรียศาสตร์เยอรมัน ที่ผู้ชมหรือศิลปินหลอมรวมความรู้สึกของตนเข้ากับธรรมชาติ

2. แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยนี้ยึดถือแนวทางตามที่ สิงขร ภักดี (2559) ได้เสนอไว้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์จิตรกรรมทิวทัศน์ที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกตามความถนัดเฉพาะตัว โดยมีหลักการสำคัญ คือ 1) การกำหนดสัดส่วน (Proportion): การจัดวางพื้นที่ของฉากหลัง (ภูเขา/ท้องฟ้า) และพื้นหน้า (ทุ่งนา) ให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อเปิดพื้นที่ให้จินตนาการทำงาน 2) จุดและแต้มสี (Spots of Color): การใช้สีแต้มเป็นจุดๆ หรือเป็นก้อน เพื่อประกอบกันขึ้นเป็นรูปทรง (Form) วิธีการนี้ช่วยลดทอนรายละเอียดที่รกรุงรังออกไป เหลือไว้เพียงเนื้อแท้ของรูปทรงและแสง 3) พลังความเคลื่อนไหว (Dynamic Movement): การเรียงตัวของจุดสีและเส้นสีทำให้เกิดจังหวะ (Rhythm) ที่นำสายตาผู้ชม ให้ความรู้สึกว่าภาพนั้นกำลังเคลื่อนไหว ไม่หยุดนิ่ง

3. ลัทธิโพสต์-อิมเพรสชันนิสม์ (Post-Impressionism) และอิทธิพลทางรูปแบบ

รูปแบบผลงานได้รับอิทธิพลจากศิลปินกลุ่ม Post-Impressionism โดยเฉพาะ Vincent van Gogh ในด้านการใช้ "เส้นที่บิดวน" (Swirling Lines) เพื่อแสดงพลังงานของจักรวาลและอารมณ์ที่พลุ่งพล่าน และการใช้ "สีคู่ตรงข้าม" (Complementary Colors) เช่น ม่วง-เหลือง หรือ แดง-เขียว เพื่อกระตุ้นความรู้สึกทางสายตา (Visual Vibration) ผลงานชุดนี้ไม่ได้มุ่งเน้นความเหมือนจริงของแสงเงาตามธรรมชาติ (Naturalism) แต่ใช้สีเพื่อ "แสดงออก" (Express) ถึงสภาวะอารมณ์ เช่น การใช้สีม่วงแทนเงาของภูเขาเพื่อให้ความรู้สึกดูลึกลับและศักดิ์สิทธิ์ หรือการใช้สีเหลืองสดแทนแสงแดดแห่งความหวัง

4. เทคนิคอิมพาสโต (Impasto Technique)

คำว่า "Impasto" มาจากภาษาอิตาลี แปลว่า "แป้งเปียก" หรือ "ส่วนผสม" ในทางศิลปะคือเทคนิคการใช้สีพอกหนาจนเกิดเป็นพื้นผิว (Texture) นูนต่ำบนระนาบ 2 มิติ ร่องรอยของเกรียงและพู่กันที่ทิ้งไว้ (Brushstrokes) ทำหน้าที่เสมือน "ลายมือ" (Signature) ที่บันทึกร่องรอยการเคลื่อนไหวของมือศิลปิน และในทางทัศนธาตุ พื้นผิวที่นูนหนานี้จะช่วยจับแสงเงาจริงในสถานที่จัดแสดง ทำให้ภาพดูมีมิติความลึกที่สัมผัสได้ (Tactile Quality) เปลี่ยนภาพวาดให้กลายเป็นวัตถุที่มีมิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระยะสำรวจและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยลงพื้นที่จริง ณ บ้านวังเบน อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อศึกษาสภาพภูมิทัศน์ บรรยากาศ แสง สี และความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติในช่วงเวลาต่างๆ ของวัน โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) และการบันทึกภาพถ่ายมุมกว้าง (Panoramic View) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงทัศนธาตุและอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากพื้นที่จริง ดังแสดงใน ภาพที่ 1 ซึ่งเป็นภาพถนนที่ทอดยาวขนานกับทุ่งนาและมีแนวทิวเขาเป็นฉากหลังหลักขององค์ประกอบภาพ

จากการศึกษาพื้นที่จริง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้านทัศนธาตุ ได้แก่ รูปทรง สี แสง พื้นผิว และบรรยากาศ โดยพบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเด่นคือ รูปทรงอิสระ (Organic Form) ของภูเขาและต้นไม้ ตัดกับรูปทรงเรขาคณิต (Geometric Form) ของถนนและแปลงนา สีหลักที่ปรากฏคือเขียวของทุ่งนา ตัดกับสีน้ำเงินและม่วงของภูเขาระยะไกล ก่อให้เกิดบรรยากาศเย็นสบายและความรู้สึกสงบ

หลังจากเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้นำภาพถ่ายและความทรงจำจากสถานที่จริงมาสู่กระบวนการร่างภาพ (Sketching Process) โดยเริ่มจากการคัดเลือกมุมมองที่สามารถสะท้อน “ความประทับใจ” ต่อพื้นที่ได้ชัดเจนที่สุด จากนั้นจึงทดลองจัดองค์ประกอบภาพหลายรูปแบบเพื่อศึกษาทิศทางการเคลื่อนที่ของสายตา ความสมดุลของพื้นที่ และจังหวะของรูปทรง ก่อนสรุปเป็นภาพร่างต้นแบบสำหรับสร้างสรรค์ผลงานจริง กระบวนการดังกล่าวเป็นการแปลง “บรรยากาศจากธรรมชาติ” ให้กลายเป็น ภาพร่าง จำนวน 3 ชิ้น ขนาด 29.7 x 21 เซนติเมตร จากนั้นเลือกภาพร่างที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกได้อย่างชัดเจนที่สุด 1 ภาพเพื่อนำไปสร้างสรรค์งานในขั้นตอนต่อไป

2. ระยะสร้างสรรค์ผลงาน

กระบวนการสร้างสรรค์มุ่งเน้นการถ่ายทอด “อารมณ์และความรู้สึก” มากกว่าการถ่ายทอดภาพเหมือนจริง โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 การเตรียมสีและพื้นผิวใช้สีอะคริลิกเกรดศิลปินผสมเจมีเดียม (Gel Medium) เพื่อเพิ่มความข้นหนืดของสี รองรับการสร้างพื้นผิวแบบอิมพาสโต (Impasto) ซึ่งช่วยให้เกิดมิติและร่องรอยของวัสดุอย่างชัดเจน

3. การปฏิบัติงานจิตรกรรม

3.1 ชั้นรองพื้น (Underpainting) ลงสีโทนเย็นเพื่อกำหนดบรรยากาศโดยรวม

3.2 ชั้นสร้างรูปทรง (Blocking In) ใช้เกรียงปาดสีสร้างรูปทรงของทุ่งนา ภูเขา และท้องฟ้า

3.3 ชั้นสร้างพื้นผิว (Texture & Impasto) เพิ่มความหนาของสีในระยะหน้า เพื่อสร้างมิติและความรู้สึกใกล้-ไกล

3.4 ชั้นเก็บรายละเอียดและแสง (Highlighting) แต้มสีขาวในจุดที่แสงตกกระทบ เพื่อเพิ่มพลังและความมีชีวิตชีวาให้ผลงาน

การวิเคราะห์ผลงาน

การวิเคราะห์ผลงานในที่นี่ จะเปรียบเทียบระหว่าง "ภาพถ่ายสถานที่จริง" กับ "ผลงานจิตรกรรมสร้างสรรค์" เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการแปลงค่าทางศิลปะ

1. การเปรียบเทียบองค์ประกอบศิลป์ (Composition Analysis)

จากภาพถ่ายจริง (ภาพที่ 2) เราเห็นทุ่งนาที่ราบเรียบ กว้างใหญ่ และภูเขาที่ทอดตัวยาวในระยะไกล ท้องฟ้ามีเมฆกระจายตัว ถนนคอนกรีตทอดยาวทางซ้ายมือ

ภาพที่ 2 ภาพถ่ายจริง เราเห็นทุ่งนาที่ราบเรียบ กว้างใหญ่

สู่ผลงานจิตรกรรม (ภาพที่ 3) ผู้วิจัยยังคงโครงสร้างหลักไว้ คือ ถนนทางซ้ายและทุ่งนาทางขวา แต่ได้ทำการ "บีบอัดระยะ" (Compressing Space) ให้ภูเขาสูงตระหง่านและใกล้เข้ามามากขึ้น เพื่อเน้นย้ำความรู้สึกของการถูก "โอบล้อม" ด้วยขุนเขา ตามความประทับใจที่มีต่อพื้นที่

ภาพที่ 3 โครงสร้างหลัก

2. การวิเคราะห์การใช้สีและแสง (Color & Light Analysis)

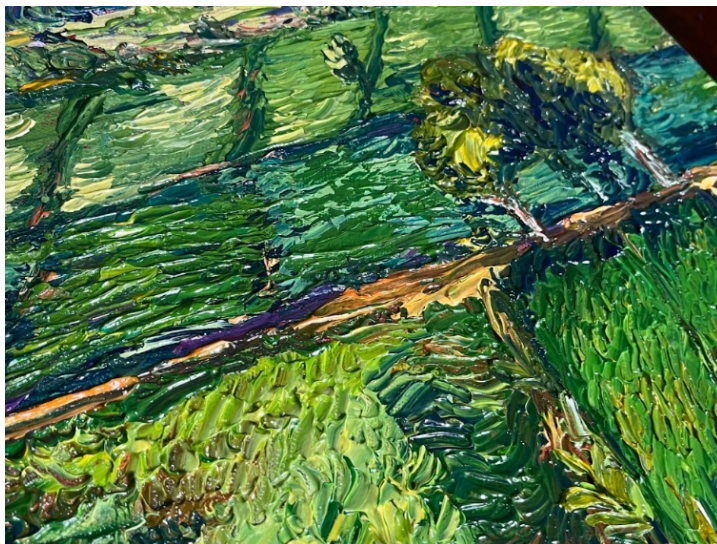
ภาพที่ 4 โครงสร้างหลัก

ความจริง สีของทุ่งนาเป็นสีเขียวธรรมชาติ ท้องฟ้าเป็นสีฟ้าอมขาว

การตีความใหม่ ในผลงานจิตรกรรม (ภาพที่ 4) ผู้วิจัยใช้สีที่สดกว่าความเป็นจริง (Hyper-real colors) เช่น การใช้สีม่วงเข้มและน้ำเงินครามในการวาดภูเขา เพื่อผลักระยะให้ดูลึกและมีมิติขลัง ตัดกับสีเขียวอมเหลืองของทุ่งนาที่ดูสว่างไสว การใช้คู่สีนี้สร้างความสั่นสะเทือนทางสายตา (Visual Vibration) ทำให้ภาพดูไม่หยุดนิ่ง

3. การวิเคราะห์พื้นผิวและเทคนิคอิมพาสโต (Texture & Impasto Analysis)

จากการพิจารณารายละเอียดของผลงาน (ภาพที่ 5-7) พบว่าการใช้พื้นผิวและเทคนิคอิมพาสโตมีบทบาทสำคัญในการสร้างพลังทางอารมณ์ให้แก่ผลงาน ผู้วิจัยเลือกใช้การปาดสีหนาด้วยเกรียงแทนการเกลี่ยสีเรียบ เพื่อให้เกิดร่องรอยของวัสดุและจังหวะของการเคลื่อนไหวบนพื้นผิวภาพ บริเวณทุ่งนา ผู้วิจัยใช้รอยปาดสีในลักษณะเฉียงและขัดประสานกัน (Cross-hatching) เพื่อสื่อถึงการพลิ้วไหวของต้นข้าวเมื่อกระทบแรงลม ขณะที่บริเวณภูเขาใช้การปาดสีหนาเป็นชั้นซ้อนกัน เพื่อสร้างน้ำหนัก ความมั่นคง และมีมิติของระยะลึก ส่วนท้องฟ้าใช้รอยปาดแนวนอนยาว เพื่อสร้างความรู้สึกโปร่ง โล่ง และการเคลื่อนไหวตัวของอากาศ

ภาพที่ 5 ลักษณะเทคนิค

พื้นผิวที่นูนขึ้นจากการปาดสีหนาเมื่อกระทบแสง จะเกิดเงาบนผิวงานจริง ทำให้ภาพมีมิติทางกายภาพและสร้างประสบการณ์ทางการรับรู้ที่แตกต่างจากภาพถ่ายทั่วไป เทคนิคดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Arnheim (1974) ที่กล่าวว่า การรับรู้ทางสายตาเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรง น้ำหนัก และพื้นผิว ซึ่งส่งผลต่อการตอบสนองทางอารมณ์ของผู้ชม นอกจากนี้ ร่องรอยของฝีแปรงและเกรียงยังทำหน้าที่เป็น “ร่องรอยของอารมณ์” (Emotional Trace) ที่บันทึกช่วงเวลาระหว่างศิลปินกับธรรมชาติ ทำให้ผลงานไม่เพียงแสดงภาพทิวทัศน์ แต่ยังสะท้อนพลัง ความรู้สึก และจังหวะของธรรมชาติที่มีชีวิตอยู่ภายในภาพอีกด้วย

รอยเกรียงที่คมชัด (ภาพที่ 6) ผู้วิจัยไม่ได้เกลี่ยสีให้เนียนเรียบ แต่ตั้งใจทิ้งรอยเกรียงที่เป็นก้อนนูน (Relief) โดยเฉพาะบริเวณใบข้าวและพุ่มไม้ รอยนูนเหล่านี้เมื่อกระทบแสงไฟจะเกิดเงาในตัวเอง สร้างความรู้สึกเหมือนต้นข้าวกำลังพลิ้วไหวจริงๆ

ภาพที่ 6 ใบข้าวและพุ่มไม้

ทิศทางของฝีแปรง (Directional Strokes) (ภาพที่ 7) บริเวณหุ่นา รอยปาดสีมีทิศทางพุ่งเฉียงและขัดประสานกัน (Cross-hatching) สื่อถึงความยุ่งเหยิงที่สวຍงามของธรรมชาติ ในขณะที่ท้องฟ้าใช้รอยปาดแนวนอนยาวๆ สื่อถึงความกว้างใหญ่และกระแสดลม

ภาพที่ 7 ทิศทางรอยปาด

4. การตอบสนองต่อแนวคิด "พลังความเคลื่อนไหว" (ภาพที่ 8) ตามแนวคิดของ
สิงขร ภักดี การใช้จุดและแต้มสีในผลงานชิ้นนี้ทำหน้าที่สร้าง "จังหวะ" (Rhythm) ดังที่แสดงใน
ภาพที่ 7 และ 8

ภาพที่ 8 ภาพสมบูรณ

ทิศทางของฝีแปรง (Directional Strokes) บริเวณหุ่นา รอยแปดสีมีทิศทางพุ่งเฉียงและขัดประสานกัน (Cross-hatching) สื่อถึงความยุ่งเหยิงที่สวงามของธรรมชาติที่ถูกลมพัดในขณะที่ท้องฟ้าใช้รอยแปดแนวนอนยาวๆ สื่อถึงความกว้างใหญ่และกระแสลมที่พัดผ่านยอดเขา

การเคลื่อนที่ของสายตา สายตาของผู้ชมจะถูกชักนำให้ไล่ตามเส้นถนนสีม่วงอ่อน เข้าสู่หุ่นาสีเขียว และจบลงที่ทิวเขาสีน้ำเงินเข้ม การเคลื่อนที่ของสายตานี้เองที่ทำให้เกิด "พลังความเคลื่อนไหว" ในความรู้สึกของผู้ชม แม้ว่าภาพจะเป็นวัตถุนิ่งก็ตาม

5. สรุปผลการวิจัย การวิจัยสร้างสรรค์ชุด "ความประทับใจต่อทัศนียภาพ หุ่นาบ้านวังเบน" ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ ผลงานจิตรกรรมที่เกิดขึ้นสามารถถ่ายทอด "จิตวิญญาณของสถานที่" (Genius Loci) ออกมาเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยค้นพบว่า เทคนิคอิมพาสโต (Impasto) หรือการแปดสีหนา เป็นเครื่องมือทางศิลปะที่ทรงพลังที่สุดในการจำลอง "ผัสสะ" (Senses) ของธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นความสากของใบหญ้า ความหนักแน่นมั่นคงของขุนเขา หรือความเบาสบายของสายลม การลดทอนรายละเอียดความเหมือนจริง (Simplification) และแทนที่ด้วยอารมณ์ความรู้สึกผ่านสีสันที่สดใส (Vivid Colors) ช่วยให้สามารถบันทึกความทรงจำตลอด 8 ปี ให้คงอยู่ตลอดไปในรูปแบบของงานศิลปะภาพวาด

อภิปรายผล

จากการสร้างสรรค์และวิเคราะห์ผลงาน สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การถ่ายทอดความประทับใจจากธรรมชาติสู่ผลงานจิตรกรรม ผลการวิจัยพบว่า การลงพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่องช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความผูกพันกับสถานที่ (Place Attachment) และสามารถถ่ายทอด "จิตวิญญาณของสถานที่" (Genius Loci) ผ่านองค์ประกอบศิลป์ สี และบรรยากาศของภาพได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ วิรุณ ตั้งเจริญ (2545) ที่กล่าวว่า ศิลปะเป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์ภายในกับโลกภายนอกผ่านสุนทรียภาพและความรู้สึก

2. การใช้สีและเทคนิคอิมเพรสชันนิสม์ในการสร้างอารมณ์ ผู้วิจัยเลือกใช้สีที่สดและเข้มกว่าความจริง เพื่อบันทึกอารมณ์และบรรยากาศมากกว่าความเหมือนจริง เทคนิคดังกล่าว

สอดคล้องกับแนวคิดของจิตรกรรมอิมเพรสชันนิสม์และโพสต์อิมเพรสชันนิสม์ ที่เน้นการถ่ายทอดความรู้สึกต่อแสง สี และช่วงเวลา มากกว่าการจำลองธรรมชาติโดยตรงไปตรงมา (Gombrich, 1995; Rewald, 1978) ส่งผลให้ผลงานเกิดความเคลื่อนไหวและพลังทางสายตา

3. การใช้พื้นผิววัสดุเพื่อสร้างประสบการณ์ทางความรู้สึก ผลการวิจัยพบว่า เทคนิคอิมพาสโตและพื้นผิวของสีมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึทางกายภาพและอารมณ์แก่ผู้ชม ร่องรอยของเกรียงและผิวแปร่งช่วยสร้างจังหวะ ความเคลื่อนไหว และความรู้สึกมีชีวิตชีวาให้กับภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชลูด นิยมเสมอ (2534) ที่กล่าวว่าพื้นผิวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างคุณค่าทางสุนทรียภาพ และแนวคิดของ Arnheim (1974) ที่อธิบายว่าพื้นผิวสามารถกระตุ้นการรับรู้และอารมณ์ทางสายตาได้โดยตรง

ดังนั้น ผลงานสร้างสรรค์ชุด “ความประทับใจต่อทัศนียภาพหุ่นบ้านวังเบน” จึงไม่เพียงเป็นการบันทึกภาพทิวทัศน์ แต่เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ ความทรงจำ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ผ่านกระบวนการทางจิตรกรรมร่วมสมัยที่ผสมผสานแนวคิดด้านอารมณ์ สี และพื้นผิวเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงเทคนิค ในการสร้างสรรค์ครั้งต่อไป ควรมีการทดลองนำ วัสดุธรรมชาติจากพื้นที่จริง (Site-specific materials) เช่น ดินจากบ้านวังเบน ฟางข้าว หรือเศษใบไม้แห้ง มาผสมกับสี หรือสื่อผสม (Mixed Media) เพื่อเพิ่มมิติการเชื่อมโยงกับพื้นที่ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นทั้งในเชิงกายภาพและเชิงสัญลักษณ์

2. ข้อเสนอแนะเชิงเนื้อหา ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่การบันทึกภาพทิวทัศน์ในช่วงเวลาอื่นๆ ที่มีความท้าทายทางแสงและสี เช่น ช่วงเวลาค่ำคืน (Nightscape) หรือช่วงรอยต่อของวัน (Twilight) ของบ้านวังเบน เพื่อศึกษาผลของแสงจันทร์และแสงไฟในชุมชนที่มีต่ออารมณ์ความรู้สึก "เงิบสงบ" และ "โดดเด่น" ซึ่งจะช่วยให้ชุดผลงานมีความสมบูรณ์ในแง่ของวงจรเวลาและอารมณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชลุต นิมเสมอ. (2534). **องค์ประกอบศิลป์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2545). **สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต**. กรุงเทพฯ: อีแอนด์ไอคิว.
- สิงขร รักดี. (2559). **การสร้างสรรค์จิตรกรรมทิวทัศน์แนวอิมเพรสชันนิสม์** (เอกสารประกอบการสอน). อดตรดิตถ์: สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอดตรดิตถ์.
- สุชาติ เภาทอง. (2536). **ศิลปะกับมนุษย์**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อัศนีัย ชูอรุณ. (2519). **ทฤษฎีศิลปะภาพพิมพ์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุติมาการพิมพ์.
- อัศนีัย ชูอรุณ. (2524). **ความเข้าใจศิลปะภาพพิมพ์**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- Arnheim, R. (1974). **Art and Visual Perception: A Psychology of the Creative Eye**. Berkeley: University of California Press.
- Gombrich, E. H. (1995). **The Story of Art (16th ed.)**. London: Phaidon Press.
- Itten, J. (1970). **The Elements of Color**. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Rewald, J. (1978). **Post-Impressionism: From Van Gogh to Gauguin**. New York: Museum of Modern Art.